

uglavku o protuzahatjevima i prijebojima, intervenirali dopuštajući po svojoj slobodnoj ocjeni odgodu izvršenja prava iz jamstva, to bi, po mišljenju drugostepenog suda, upropastilo samu svrhu jamstva, značilo bi ne uvažavati potrebe poslovne prakse i banku bi dovelo u poziciju da čeka na naplatu svog potraživanja dok se pravomoćno ne okonča sudski postupak o protutužbi.

(LLR, Vol. 2, 1986. part 5,
str. 441-447)

JAMČEVNI UGOVORI KAO SREDSTVO SIGURNOSTI ZA OTPLATU KREDITA ZA BROD

Zanimljivost ovog slučaja je u tome što pokazuje kakvo je djelovanje pojedinih sredstava jamstva predvidjenih ugovorom o kreditu u slučaju kad osoba koja je uzela kredit (dužnik) propusti uredno otplaćivati svoj dug prema kreditodavcu (vjerovniku). U konkretnom slučaju ugovorima o kreditu s bankom (Trevone, Sulcis i Palmerston ugovorima) bile su predviđene samo dvije vrste sredstava jamstva, i to jedno stvarno-pravno jamstvo - ugovori o mortgage, te jedno obvezno-pravno jamstvo - jamčevni ugovori privatnih osoba. Premda iz obrazloženja izvornika odluke engleskog apelacionog suda ne proizlazi svrha za koju su ti krediti bili namijenjeni, ipak treba spomenuti da, kad se radi o uzimanju kredita za kupnju brodova, vjerovnici, tj. banke i druge financijske ustanove koje odobravaju kredite, zahtijevaju od svojih dužnika, uz nezao-bilazno stvarno-pravno jamstvo - mortgage ili hipoteku, često i po nekoliko raznih obvezno-pravnih jamstava (jamčevne i garancijske ugovore, ugovore o ustupu prihoda broda, o ustupu prava iz garancijskih ugovora, o ustupu osigurnine itd.).

Kumulacijom i kombinacijom raznih vrsta i oblika jamstva vjerovnici - davatelji kredita višestruko se osiguravaju od rizika da im uloženi kapital ne bude vraćen u slučaju kad glavni dužnik/uzimatelj kredita iz bilo kojeg razloga dodje u situaciju da sam ne može otplaćivati svoj dug. Na izloženom primjeru vrlo jasno dolazi do izražaja neophodnost višestrukog jamstva za otplatu istog duga. Zbog velike nestabilnosti u svjetskim monetarno-valutnim odnosima, ali i zbog poremećenih ekonomskih odnosa u svjetskoj pomorskoj privredi, vrijednosti brodova na svjetskom tržištu znatno osciliraju kroz relativno kratka razdoblja, pa se stoga oprezniji kreditori u današnje doba gotovo nikada ne oslanjaju samo na hipoteku-mortgage kao jedino jamstvo za otplatu kredita, već uz hipoteku-mortgage, kao kranje sredstvo, ugovaraju i razne oblike obveznopравnih jamstava. Pri tome su, dakako, garancije pojedinih renomiranih banaka za ukupni iznos duga, najsigurnije jamstvo, ali takve su garancije i vrlo skupe za kreditoprince. Osobno jamstvo privatnih osoba znatno je slabije kao sigurnost za otplatu kredita, jer, iako takvi jamci odgovaraju kreditoru svojom cjelokupnom imovinom, uvijek ostaje za kreditora opasnost da i oni, kao uostalom i sam glavni dužnik, postanu insolventni, tj. nesposobni da polože jamčevinu kad to kreditor od njih zatraži. Stoga se može reći da kvaliteta svakog pojedinog jamstva i garancije kao sigurnosti za otplatu kredita za brod ovisi o financijskoj sposobnosti garanta odnosno jamca. Ali ona ovisi i o stupnju samostalnosti preuzetog jamstva odnosno garancije u odnosu na glavni dug. Radi se zapravo o tome da jamstvo koje treća osoba daje za isplatu nekog duga može varirati od klasičnog građanskopravnog jamstva - kod kojeg obveza jamca postoji samo i ukoliko postoji i obveza dužnika i dijeli u svemu njenu sudbinu - do tzv. samostalnih garancijskih ugovora - kod kojih garant preuzima samostalnu i od glavnog duga potpuno nezavisnu obvezu prema korisniku garancije. U pomorskoj privredi najčešće se susreću takvi

jamčevni i garancijski ugovori bilo pojedinaca ili pravnih osoba kod kojih je obveza jamca odnosno garanta više ili manje ovisna o obvezi glavnog dužnika (djelomično ili potpuno akcesorni). Toj vrsti jamčevnih ugovora pripadaju i ugovori koji su bili predmetom razmatranja u izloženoj presudi engleskog apelacionog suda, premda ih sud uspoređuje s akreditivnim pismom. U sva tri jamčevna ugovora bila je predviđena klauzula da će jamci isplatiti ugovorom predviđenu jamčevinu na isti način kao i glavni dužnik bez bilo kakvog prijetoja ili protuzahatjeva i bez bilo kakvih odbitaka ili pridržaja valute. Svrha je ovakve klauzule, kao što je to jasno istakao i engleski apelacioni sud, da omogući korisniku jamstva (banci) promptnu naplatu cjelokupnog preostalog dijela duga od strane jamca nakon što je nastupio slučaj propusta glavnog dužnika da redovito otplaćuje kredit, što kreditodavcu daje mogućnost da odjednom zatraži isplatu svih preostalih rata kredita (akceleracija kredita) bilo od glavnog dužnika ili od jamca. Kad ne bi postojala ovakva ugovorna odredba, jamac bi, po općim pravilima gradjanskog obveznog prava, imao pravo zatražiti prijetoj svojih protupotraživanja prema korisniku jamstva. Tako bi svrha jamstva kao sigurnosti za otplatu tuđjeg duga bila znatno umanjena. Stoga je uobičajeno u engleskoj poslovnoj praksi da stranke jamčevnih i garancijskih ugovora unose u ugovore klauzulu o odricanju od prijetoja koja ne sprečava jamca odnosno garanta da ostvari mogućnost da ono ugrozi isplatu ugovorenih jamčevina protiv volje korisnika garancije ili jamstva.

mr Ljerka Mintas Hodak
znanstveni asistent